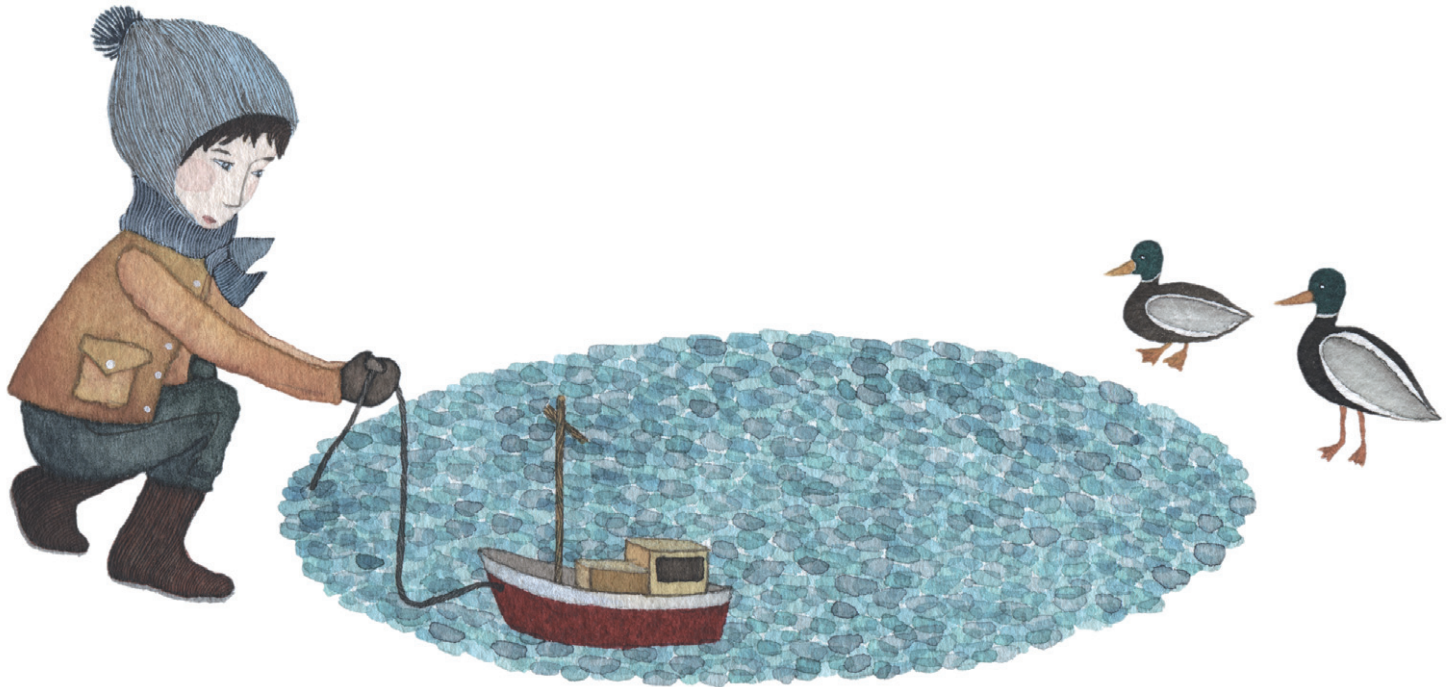




Pia Henttonen - Tuula Puranen

Lapsen sijaishuolto



Enemmän otetta ja osallisuutta -projekti

Enemmän otetta ja osallisuutta -projekti
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Teksti: Pia Henttonen ja Tuula Puranen.
"Helenan" tarinan on kirjoittanut 29-vuotias nainen.

Valokuvat: "Helena" ja Pia Henttonen.
Valokuvia on käsitelty yksityisyyden suojaamiseksi.

Kannen kuvitus: Anna Emilia Laitinen

Taitto: Virpi Sirpelä, Mac&Me

Paino: Painohäme Oy

ISBN 978-952-9777-57-0

**Lapsen
sijaishuollon
tavoite on
turvata
lapsen kasvua
ja kehitystä**

Tässä esitteessä kerrotaan lyhyesti, mitä lapsen huostaanotto ja sijaishuolto tarkoittaa.

Tekstissä ei käydä läpi huostaanoton ja sijaishuollon monenlaisia yksityiskohtia.

Tarkoitus on antaa yleiskuva. Lukija voi poimia tekstistä ne asiat, jotka häntä kiinnostavat ja joista hän haluaa etsiä monipuolisempaa tietoa. Lisätietoa huostaanotosta ja sijaishuollosta saa esimerkiksi kotikunnan sosiaalitoimistosta.

Esite jakautuu kahteen osaan.

Ensimmäisessä osassa annetaan asiasta yleiskuva.

Yleiskuva tuo esille asioita, joita vanhemman on tärkeä tietää. On hyvä tietää esimerkiksi, että lastensuojelu perustuu lakiin eikä työntekijän mielivaltaan.

Yleiskuvan avulla vanhempi voi myös nähdä, mistä asioista hän tarvitsee lisää tietoa.

Yleiskuvaa seuraa vanhemman tekemä valokuvatarina lapsen huostaanotosta ja sijoituksesta.

Valokuvatarinan tavoitteena on näyttää työntekijälle vanhemman kokemuksia, ajatuksia ja näkökulmia. Näin työntekijä voi paremmin ymmärtää vanhemman pelkoja, tarpeita ja ongelmia.

Vanhemmille valokuvatarina voi antaa tietoa ja vertaistukea.

Lukija voi poimia tekstistä ne asiat, jotka häntä kiinnostavat ja joista hän haluaa etsiä monipuolisempaa tietoa.

Huostaanotto on lastensuojelun viimesijainen keino

Suomessa lasten huolenpidosta määrätään laissa. Laki on nimeltään lastensuojelulaki. Laissa kerrotaan, miten vanhempien on Suomessa huolehdittava lapsistaan.

Lastensuojelulaki määrää että kunnan sosiaalitoimen lastensuojelun työntekijöiden on autettava vanhempia ja lasta, jos perheelle tulee ongelmia. Usein tämä tapahtuu auttamalla lapsen vanhempia heidän tehtävissään isänä ja äitinä.

Laissa on määrätty, mitä tehdään, kun vanhemmat eivät pysty huolehtimaan lapsestaan. Kunnan sosiaalitoimen sosiaalityöntekijöiden on etsittävä lapselle paikka, jossa hänestä huolehditaan. Silloin puhutaan lapsen huostaanotosta ja sijoituksesta.

Lapsi tarvitsee paljon huolenpitoa

Vanhempien tehtävä on huolehtia lapsesta niin, että hän voi kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi. Sitä varten lapsi tarvitsee turvallisen ympäristön, mutta myös paljon muuta.

Lapsen hyvinvoinnista ja terveydestä on huolehdittava monella tavalla. Lapsi tarvitsee terveellistä ruokaa, vaatteita ja puhtautta. Turvallisuutta lapsen elämään tuovat myös vanhempien asettamat säännöt ja rajat.

Lapsi tarvitsee elämäänsä myös ystävyyttä ja hellyyttä, hyviä suhteita aikuisiin ja muihin lapsiin. On tärkeää, että vanhemmat juttelevat lapsen kanssa ja kuuntelevat häntä.

Vanhempien on siis osallistuttava lapsen elämään monella tavalla. Jotkut vanhemmat tarvitsevat tähän erityistä tukea, opastusta ja neuvoja.

Tukea voi saada oman paikkakunnan lastensuojelun työntekijöiltä, eli yleensä sosiaalityöntekijältä tai avohuollon perhetyöntekijältä. Myös läheiset ihmiset voivat auttaa.

Yksin ei tarvitse olla, perhe saa apua

Joskus perhe tarvitsee kunnan sosiaalitoimiston apua eli lastensuojelun avohuoltoa.

Avohuoltoa on esimerkiksi perheen ohjaaminen ja neuvominen kotona. Perhetyöntekijä voi tulla kotiin opastamaan ja neuvomaan vanhempia. Perheen tueksi voidaan järjestää myös päivähoido, tukihenkilö tai tukiperhe.

Myös perheen taloudellinen tukeminen kuuluu avohuoltoon.

Lastensuojelun avohuollossa perheen asioita hoitaa yleensä sosiaalityöntekijä. Häntä sanotaan lapsesta vastaavaksi sosiaalityöntekijäksi.

Sosiaalityöntekijän pitäisi tavata perhettä tarpeeksi usein, jotta hän tuntee sen tilanteen riittävän hyvin. Sosiaalityöntekijällä on oikeus tavata lapsi myös ilman vanhempien läsnäoloa.

Joskus apu ja tuki eivät riitä siihen, että vanhemmat voisivat huolehtia lapsesta tarpeeksi hyvin. Lapsi ei saa tarvitsemaansa hoitoa kotona ja hänen terveytensä ja kehityksensä ovat vakavasti vaarassa. Silloin lapsi voidaan lastensuojelulain mukaan ottaa huostaan.

Päätöksen lapsen huostaanotosta tekevät kunnan lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee huostaanoton toisen lastensuojelusta tietävän työntekijän kanssa. Valmistelu tarkoittaa, että työntekijät keräävät lapsen läheisiltä ja perheen työntekijöiltä tietoja lapsen tilanteesta.

Myös vanhemmat ja lapsi saavat sanoa mielipiteensä. Huostaanotosta päättää joko kunnan sosiaalityötoimen johtava työntekijä tai hallinto-oikeus. Lastensuojelulaki määrää, että ennen huostaanottoa on sosiaalityöntekijöiden arvioitava tai kokeiltava, voiko avohuolto auttaa perhettä.

Huostaanotossa lapsi kasvaa ja kehittyy sijaishuollossa

Huostaanotossa lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon. Hän muuttaa pois kotoa esimerkiksi perhetukikotiin tai muuhun lastensuojelulaitokseen.

Lapsi voidaan sijoittaa myös yksityiseen perheeseen, jossa hänestä huolehditaan ja jossa häntä kasvatetaan. Tätä sanotaan sijaiskodiksi. Sen vanhempia sanotaan sijaisvanhemmiksi tai sijaisisäksi ja sijaisäidiksi.

Sijaishuolto voi kestää vain vähän aikaa tai useita vuosia. Kesto riippuu esimerkiksi siitä, miten vanhemmat kykenevät huolehtimaan itsestään ja asioistaan lapsen sijoituksen aikana.

Lapsen sijaishuolto jatkuu niin kauan, kun vanhemmat eivät kykene huolehtimaan hänestä.

Sijaishuolto jatkuu, jos lapsen palaaminen kotiin on haitallista hänen kasvulleen ja kehitykselleen.

Lastensuojelulaki sanoo, että lapsen huostaanotto pitää lopettaa, jos lapsi voi palata kotiin.

Lapsen asioita hoitavat sosiaalityöntekijät arvioivat, voiko lapsi palata kotiin.

Huostaanotto voi olla vapaaehtoinen tai tahdonvastainen

Huostaanotto voi olla vapaaehtoinen tai tahdonvastainen.

Tahdonvastaisessa huostaanotossa lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja vanhemmat ovat eri mieltä siitä, osaavatko vanhemmat hoitaa lasta. Sosiaalityöntekijöiden mielestä lapsi ei voi kasvaa ja kehittyä vanhempien hoidossa. Vanhemmat vastustavat huostaanottoa. Koska asiasta ollaan eri mieltä, työntekijöiden on tehtävä huostaanotosta hakemus hallinto-oikeudelle. Hallinto-oikeus ratkaisee, mikä on lapselle parasta.

Tahdonvastainen huostaanotto tehdään esimerkiksi silloin, jos lasta pahoinpidellään tai vanhemmat hylkäävät hänet. Myös lapsen raju päihteidenkäyttö tai rikoskierre voivat johtaa vastentahtoiseen huostaanottoon.

Vapaaehtoinen huostaanotto perustuu lapsen vanhempien kanssa tehtyyn sopimukseen. Sekä vanhemmat että työntekijät ovat samaa mieltä, että lapsen pitää saada huolenpitoa muualla.

Myös lasta on kuultava, jos hän on täyttänyt 12 vuotta. Vapaaehtoisen huostaanoton valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hänellä pitää olla lastensuojeluasioista tietävä työpari. Päätöksen huostaanotosta tekee johtava sosiaalityöntekijä.

Yli 12-vuotias lapsi voi sanoa vastustavansa huostaanottoa. Se ei estä sosiaalitoimistoa toteuttamasta tahdonvastaista huostaanottoa.

Vanhempien kehitysvamma ei riitä lapsen huostaanoton syyksi

Vanhempien kehitysvamma ei riitä huostaanoton syyksi. Myös kehitysvammaiset ihmiset voivat olla riittävän hyviä vanhempia.

Riittävän hyvä vanhemmuus on sitä, että osaa huolehtia lapsesta. Kaikki voivat oppia ja opetella vanhemmuuden taitoja ja tietoja.

Lastensuojelulaki takaa, että lapsen ja vanhempien suhde ja yhteydenpito säilyvät huostaanotossa. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja läheisiä ihmisiä sekä pitää heihin yhteyttä.

Lapsen asiakassuunnitelmassa näkyvät syyt ja tavoitteet

Laki määrää, että kaikille kunnan lastensuojelusta apua saaville lapsille ja vanhemmille on tehtävä asiakassuunnitelma.

Sosiaalityöntekijä tekee asiakassuunnitelman perheen kanssa. Asiakassuunnitelmassa kuvataan lapsen ja hänen perheensä tilanne sekä ne asiat, joissa perheenjäsenet tarvitsevat apua ja tukea.

Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan huostaanotot syyt ja tavoitteet. Suunnitelmasta pitää näkyä, mitä erityistä tukea lapsi ja vanhemmat tarvitsevat.

Lisäksi asiakassuunnitelmassa käsitellään lapsen ja vanhempien tapaaminen, yhteydenpito ja yhteinen toiminta. Lapsen yhteys muihinkin läheisiin ihmisiin turvataan.

Jos lapsen etu on palata sijaishuollosta kotiin, myös perheen yhdistäminen käsitellään asiakassuunnitelmassa.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan, mitä tukea ja apua perhe tarvitsee, kun huostaanotto päättyy.

Huostaanotetun lapsen vanhemmille voidaan tehdä myös oma erillinen asiakassuunnitelma. Siihen kirjataan, mitä tavoitteita heillä on vanhepina sekä ne keinot, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa.

Yhteydenpito lapseen

Lapsi pitää yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin, vaikka kasvaakin muualla kuin vanhempiansa luona. Tärkeitä ihmisiä voivat olla vanhemmat, sisarukset, sukulaiset ja muut läheiset. Yhteyttä voi pitää puhelimella, sähköpostilla tai lähettää kirjeitä ja kortteja. Lapsi myös tapaa hänelle tärkeitä ihmisiä.

Yhteyden pitämisen tavoista sovitaan sosiaalityöntekijän kanssa tapaamisessa, jossa tehdään lapsen asiakassuunnitelma.

Vanhempi ja läheiset voivat esittää toiveita, miten hän haluaa olla yhteydessä lapseen.

Lapsen asioita hoitava sosiaalityöntekijä päättää yhteydenpidon määrästä lapsen tarpeiden ja vanhepien tilanteen mukaan.

Pieni lapsi tarvitsee selkeän päivärytmin. Hän ei voi olla pitkään erossa hoitajistaan. Tapaamiset kestävät siksi vain pari tuntia kerrallaan.

Kouluikäisen lapsen kanssa tapaamiset voivat olla jo pidempiä. Lapsi voi esimerkiksi tulla käymään viikonloppuna vanhempiansa luona. Läheiset ja lapsi voivat myös harrastaa yhdessä, esimerkiksi käydä elokuvissa.

Joskus läheiset ja lapsi eivät ole tapaamisissa keskenään. Tapaamisissa pitää olla mukana valvoja. Valvoja huolehtii, että tapaaminen on lapselle turvallinen ja mukava. Valvottuja tapaamisia järjestetään esimerkiksi ensi- ja turvakodeissa.

"Helenan" tarina
Lapseni
huostaanotto ja sijoitus

Helena on nuori nainen,
jolla on lievä kehitysvamma.
Hänen lapsensa otettiin huostaan vauvana.
Nyt lapsi on melkein kouluikäinen,
ja Helenan välit lapseen ovat hyvät.

Helena kertoo oman tarinansa,
joka alkaa synnytyksestä ja
päätyy siihen, kun lapsi on kuusivuotias.

Synnytys ja elämä kotona



Poika syntyi keisarinleikkauksella.
Olisin halunnut synnyttää normaalisti.
Se ei ollut mahdollista.
Kai se pisti päätäni vähän sekaisin.

Minulle tuli kotiin avuksi kodinhoitaja.
Hänen piti ohjata minua lapsen hoitamisessa.
Minusta hän ei ohjannut,
vaan hoiti itse lasta.
Hän määräili minua.
Minun oli vaikea keskittyä lapsen hoitamiseen.
Tuntui, etten saanut olla rauhassa.

Kodinhoitaja oli huolissaan siitä,
saako lapsi tarpeeksi ruokaa.
Hän oli huolissaan varsinkin illoista ja öistä.
Lapsi oli kuulemma aamulla nälkäinen.
Mutta kun hän ei suostunut syömään
enempää kuin söi.
Minua ihmetyttää,
miten kodinhoitaja saattoi tietää,
miten minä lasta öisin hoidin.



Kun lapsi oli kotona,
sitä piti punnita aamulla ja illalla.
Neuvolan täti toi vaa'an kotiin.

En halunnut perhetukikeskukseen ja lapsi otettiin huostaan

Sitten minulle sanottiin, että on
mentävä lapsen kanssa perhetukikeskukseen.
En olisi halunnut mennä.
Odotin, mitä lapsen isä päättää.
Olisin tahtonut hänet sinne mukaan.
Oltaisiin oltu perheenä.
En ymmärtänyt, miksi en saanut
hoitaa lasta kotona.

Sitten lapsi otettiin huostaan.
Uhkailin sosiaalityöntekijöille, että
teen itselleni ja lapselle jotakin tai
että lähdemme lapsen kanssa pois.

Olin niin vihainen ja järkyttynyt, etten
halunnut antaa lapselle mitään mukaan.
Myöhemmin muutin kyllä mieleni.
Myöhemmin olen myös ymmärtänyt, että
minun ja lapsen olisi pitänyt mennä
sinne perhetukikeskukseen.

Ensimmäinen sijoitusperhe ei antanut minun hoitaa vauvaa kunnolla

Ensimmäisessä sijoitusperheessä tapaamiseen oli varattu 1,5 tuntia, mutta siitä ajasta meni paljon syömiseen.

Perheen äiti laittoi minut syömään.

Toivoin, että hän söisi ja keskustelisi kanssani.

Halusin olla lapsen kanssa enkä syödä.

Halusin hoitaa häntä ja leikkiä hänen kanssaan.

En saanut vaihtaa kuin pissavaipan.

Sijoitusäiti halusi hoitaa itse kakkavaipan.

Tämä oli lapsen ensimmäinen paikka.

Tulevilta sijoitusvanhemmilta toivoin, että saisin olla pidempään lapsen kanssa.

Toivoin, että saisin hoitaa häntä kunnolla ja leikkiä hänen kanssaan.

Toivoin, että lapsi sijoitetaan mahdollisimman lähelle kotipaikkakuntaani, jotta häntä olisi helppo käydä tapaamassa.

Toivoin, että vanhemmat istuisivat kanssani ja keskustelisivat kunnolla ja rauhassa. Minun on vaikea keskittyä ja ymmärtää, jos on koko ajan liikettä ja hälinää.



Lapsi sijoitettiin paikkakunnalle, jonne junamatka kesti 1 h 20 min. Aluksi pelkäsin, etten osaa vaihtaa junaa oikein.

Sijoituksen ensimmäisinä vuosina join ennen tapaamista muutaman oluen tai siiderin, jotta sain nukuksi.

Ei mitään kännejä.

Tapaamisen jälkeen tuli ikävä ja masennus, joten sitten join oikeat kännit.

Aamulla tiesi juoneensa.

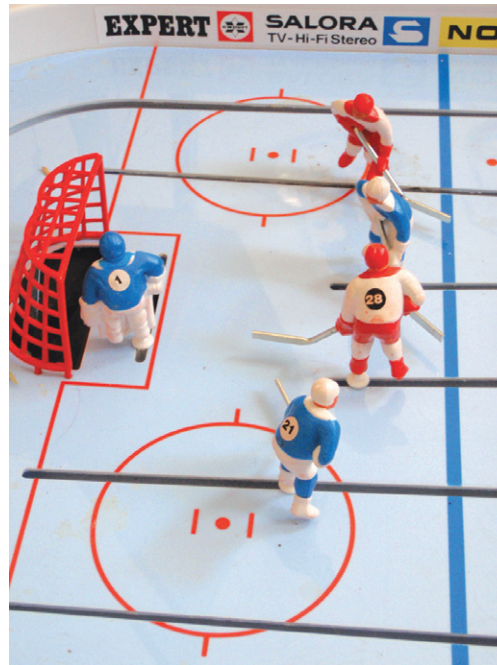
Nyt minulla on hyvät välit lapsen ja sijaisperheen kanssa

Ennen tapaamista jännittää enkä saa nukuttua. Jälkikäteen väsyttää ja nukun hyvin, kun olen leikkinyt lapsen kanssa 5 – 6 tuntia. Halailen, pussailen ja leikin, kunnes molemmat väsähdämme. Lapsi pomppii niskassa ja päällä eikä meinaa päästää lähtemään pois.

Nyt on hyvät välit sijaisperheen kanssa. Käyn lapsen luona kerran kuukaudessa. Ensi vuonna saan käydä kaksi kertaa kuussa. Hienoa, ettei ole mitään kellonaikoja, kuinka kauan saa olla. Aiemmin oli kaksi tuntia. Sossu sanoi, että sopikaa keskenänne sijaisäidin kanssa.

Lapsi on rakkain maailmassa

Annan lapselleni vanhan jääkiekkopelini. Olin lapsena itse kova pelaamaan. Nyt on kiva päästä pelaamaan lapseni kanssa.



Huolestuttaa, saanko tarpeeksi tietoa lapsesta



Mistä mä saan tietää,
jos lapsi on vaikeasti sairas?
Jossain vaiheessa oli vaikeaa,
kun en saanut tietää,
että lapsi oli viety sairaalaan
tai kun hän oli loukannut itsensä.
Sain tietää vasta paljon jälkikäteen.

Lapsen sijaisvanhempien kanssa menee paremmin kuin koskaan, mutta silti en saa tarpeeksi tietoa lapsen asioista. Tapaamisten jälkeen ahdistaa usein. Entä jos lapselle tulee uusi sijaisperhe? En ymmärrä, miksi lastenvalvojan pitää koko ajan vaihtua.

Aina pitää selittää uudestaan, mitä ja missä mennään. Nykyinen ei ole ollut vuottakaan. Tämä on jo kahdeksas viiden vuoden aikana. Sekä minä että sijaisäiti saamme selittää, miksi lapsi on huostassa ja mitä ongelmia on. Ja jos on ollut jotain sopimuksia, uudet lastenvalvojat eivät niistä tiedä.

Pidän yhteyttä sijaisäidin kanssa lapsen tapaamisten välillä

Olemme lapseni sijaisäidin kanssa yhteyksissä noin kerran viikossa puhelimella tai tekstiviesteillä. Nyt kun kummallakin on sähköposti, voidaan lähettellä viestejä.

Soitan usein ja saan kuulla lapsen äänen puhelimesta. Ostan hänelle vaatteita ja leluja. Haluan lapseni tietävän, kuka on äiti. Toivon, ettei hän koskaan voi sanoa, ettei äiti välittänyt.

Kunpa saisin tavata lasta kaksi kertaa viikossa ja hän voisi olla viikonloppuja kanssani. Minulle on sanottu, että kun lapsi vähän kasvaa, voin ehkä saada hänet viikonloppuhoitoon. Sitä ennen pitää näyttää perhetukikeskuksessa, että asiat sujuvat lapsen kanssa.



Minulle kissat ovat kuin lapset.
Ne antavat rakkautta ja päinvastoin.
Minulla on kolme kissaa.

Tässä esitteessä kerrotaan,
mitä lapsen huostaanotto ja sijaishuolto tarkoittaa.



Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Pinninkatu 51, 33100 Tampere
www.kvtl.fi